

Định chế nhà xuất bản Tuổi Hoa trong đời sống văn học miền Nam 1954-1975

Phạm Hoàng Lan Hương*

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

TÓM TẮT

Chính thức hoạt động từ năm 1962 đến năm 1975, nhà xuất bản Tuổi Hoa đã trở thành một định chế trong đời sống văn học miền Nam Việt Nam giai đoạn 1954-1975. Nhìn từ khái niệm định chế cận văn học, bài viết phân tích bối cảnh lịch sử, điều kiện xã hội và văn hóa tác động đến sự hình thành và phát triển của Tuổi Hoa, đồng thời làm rõ cách thức nhà xuất bản xây dựng chiến lược, tổ chức nguồn lực để duy trì hai ấn phẩm chủ lực: bán nguyệt san Tuổi Hoa và tủ sách Tuổi Hoa với số lượng ấn phẩm nổi trội nhất so với các nhà xuất bản thiếu nhi khác. Đáng chú ý, số lượng phát hành mỗi kỳ của hai ấn phẩm này đạt mức ấn tượng, vượt trội so với đa số các nhà xuất bản thiếu nhi đương thời, ngay cả trong những giai đoạn đầy biến động về chính trị và xã hội. Với nội dung được đảm bảo chất lượng và phong phú đề tài, Tuổi Hoa đã tạo dựng được uy tín trong hệ thống phát hành, nhận về nhiều đơn đặt hàng dài hạn từ các nhà sách và kết nối được một mạng lưới độc giả trung thành, không ngừng cổ động, đóng góp ý kiến và gửi bài cộng tác. Nhà xuất bản không chỉ thành công trong việc truyền tải tri thức và nuôi dưỡng thói quen đọc sách nơi thanh thiếu niên, mà còn góp phần kiến tạo một không gian văn học đặc thù – nơi phát hiện, ươm mầm và nâng đỡ các tài năng trẻ. Thông qua quá trình chọn lọc, biên tập và giới thiệu các ấn phẩm, nhà xuất bản Tuổi Hoa trở thành mắt xích quan trọng trong quá trình định hình các thực hành văn học, đồng thời thiết lập mối quan hệ mật thiết giữa tác giả và công chúng. Trong giai đoạn 1954-1975, Tuổi Hoa có ý nghĩa đặc biệt khi không chỉ là một tên tuổi uy tín có vị thế vững vàng trong ngành xuất bản, mà còn là lực đẩy mạnh mẽ góp phần hình thành một trường văn học miền Nam sinh động, phong phú và giàu tiềm năng phát triển.

Từ khoá: nhà xuất bản Tuổi Hoa, bán nguyệt san Tuổi Hoa, tủ sách Tuổi Hoa, định chế, định chế cận văn học

Học viên cao học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM, Việt Nam

Liên hệ

Phạm Hoàng Lan Hương, Học viên cao học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM, Việt Nam

Email: phluong1710@gmail.com

Lịch sử

- Ngày nhận: 27-03-2025
- Ngày sửa đổi: 14-08-2025
- Ngày chấp nhận: 06-03-2026
- Ngày đăng: x

DOI: x

Bản quyền

© Tạp chí ĐHQG-HCM. Đây là bài báo công bố mở được phát hành theo các điều khoản của the Creative Commons Attribution4.0 International license.

ĐẶT VẤN ĐỀ

Định chế là một khái niệm quan trọng trong xã hội học văn học của Jacques Dubois và Alain Viala, được phát triển từ cách tiếp cận *trường văn học* của Pierre Bourdieu. Khái niệm này cung cấp một khung lý thuyết nhằm phân tích các tác nhân và động lực phức tạp chi phối quá trình sản xuất, lưu thông văn chương. Trong chuyên khảo *Xã hội học văn học – Một số vấn đề cơ bản*, Phạm Văn Quang đã giới thiệu khái niệm định chế văn học theo quan điểm của hai nhà xã hội học trên. Nếu Jacques Dubois định nghĩa định chế văn học là “tổng thể các chuẩn mực được áp dụng cho một lĩnh vực hoạt động đặc thù và quyết định tính chính đáng thể hiện trong quy chế hay quy luật” [1, tr.99], bao gồm các cơ quan sản xuất và hợp thức hóa ngoài văn học (gia đình, trường học, kiểm duyệt, thương mại) và trong văn học (tạp chí, câu lạc bộ, salon văn hóa), thì Alain Viala nhấn mạnh định chế như “những cơ quan có vai trò nâng tầm những thực hành ở mức độ tầm thường lên chiều kích các giá trị nhờ vào một hiệu ứng trường cửu hóa [...] và do đó các giá trị được

thiết lập” [1, tr.106]. Viala phân chia định chế thành ba cấp độ: 1) các định chế thuần túy sáng tạo văn học (quy tắc, chức năng, thể loại văn học), 2) các định chế của đời sống văn học (hội nhà văn, hiệp hội văn nghệ, tổ chức yểm trợ nghệ thuật), 3) các định chế ngoài văn học (trường học, nhà xuất bản, salon văn hóa, phòng đọc) [1, tr.98-108]. Từ cách tiếp cận này, các nhà xã hội học đã xác lập văn học như một định chế có cấu trúc, quy tắc, hệ thống phân cấp và cơ chế hợp pháp hóa đặc thù tương tự các định chế giáo dục, kinh tế, thương mại. Trong đó, nhà xuất bản đóng vai trò như một định chế ngoài văn học nhưng có ảnh hưởng trực tiếp đến quá trình sản xuất và lưu hành tác phẩm, là tác nhân trung gian kết nối tác giả và độc giả. Nhìn từ lý thuyết định chế, nhà xuất bản không chỉ là người gác cổng mà còn góp phần định hình văn hóa và trào lưu văn học của một xã hội.

Hiện nay, bộ phận văn học đô thị miền Nam 1954-1975 đang được giới nghiên cứu nỗ lực sưu tầm, hệ thống lại các trào lưu sáng tác, các trường phái phê bình, đồng thời xác lập vị thế của các tác giả và tác phẩm tiêu biểu. Tuy nhiên, vai trò của các nhà xuất

Trích dẫn bài báo này: Hương P H L. Định chế nhà xuất bản Tuổi Hoa trong đời sống văn học miền Nam 1954-1975. VNUHCMJ. Soc. Sci. Humanit.2026;10(2):xxxx-xxxx.

bản vẫn chưa được quan tâm tương xứng với ý nghĩa then chốt mà họ nắm giữ trong trường văn học. Mỗi nhà xuất bản mang một bản sắc, định hướng chiến lược riêng và mạng lưới phân phối đặc thù, góp phần sản sinh ra các hiện tượng đáng chú ý và sự đa dạng văn học trong từng giai đoạn lịch sử. Trong phạm vi bài viết này, chúng tôi lựa chọn khảo sát trường hợp nhà xuất bản Tuổi Hoa như một minh chứng tiêu biểu thành công tạo nên không gian định chế quan trọng trong đời sống văn học đô thị miền Nam. Vậy, làm thế nào nhà xuất bản Tuổi Hoa khẳng định vị thế trong trường văn học miền Nam, đồng thời góp phần duy trì nền văn hóa đọc cho thiếu nhi trong bối cảnh xã hội biến động? Từ những gợi mở của khái niệm định chế cận văn học, chúng tôi kỳ vọng sẽ chứng minh được vai trò và thành công của nhà xuất bản Tuổi Hoa đến từ chiến lược định hình bản sắc, tinh thần lao động nghiêm túc, kế hoạch phát hành đều đặn, cách thức vận hành thống nhất giữa nhóm biên tập, các tác giả trong mối tương quan với độc giả và các định chế văn hóa – xã hội.

NỘI DUNG CHÍNH

Định chế nhà xuất bản ở miền Nam giai đoạn 1954-1975 và sự ra đời của nhà xuất bản Tuổi Hoa

Lịch sử xuất bản sách Việt Nam (Sơ thảo) (1996), do Đỗ Quang Hưng chủ biên, đã đưa ra những đánh giá quan trọng về ngành xuất bản giai đoạn 1954–1975. Từ năm 1961, ngành xuất bản nước ta có những chuyển biến đáng kể, đặc biệt là sự phát triển mạnh mẽ ở miền Nam. Công trình ghi nhận: “Công tác xuất bản sách báo cũng có những nét mới, sự phát triển đến một quy mô lớn chưa từng có. Đây thực sự là sự tương phản hiếm thấy trong lịch sử xuất bản của một quốc gia” [2, tr.106].

Trong không gian văn học miền Nam 1954-1975 bắt đầu có những định chế mới cho phép các cá nhân tự do tham gia xuất bản. Sự phát triển của hệ thống xuất bản còn được hỗ trợ bởi việc du nhập máy in offset chất lượng cao và nguồn cung giấy in dồi dào, giúp kỹ thuật in ấn đạt được những bước tiến vượt bậc: “Kinh doanh xuất bản sách vùng đô thị đạt đến trình độ khá cao, tiếp cận và hòa nhập thị trường sách của thế giới tư bản. Kỹ thuật in ấn và nghệ thuật trình bày khá tốt, sách in khá đẹp” [2, tr.121].

Những thành tựu này khẳng định đời sống văn học miền Nam là một bộ phận đáng trân trọng, góp phần làm giàu diện mạo văn học Việt Nam. Chính nhờ vào hệ thống xuất bản này, nhiều ấn phẩm giá trị đã được ra đời, góp phần làm phong phú nền văn học miền Nam. Theo thống kê từ nghiên cứu trên, miền

Nam thời điểm đó có khoảng 150 nhà xuất bản với đa dạng thể loại. Sự phát triển mạnh mẽ của văn hóa thị trường đã khiến “văn học trở thành một hàng hóa tiêu thụ đáp ứng bữa ăn tinh thần đa dạng của độc giả”³. Mạng sách thiếu nhi cũng ghi nhận nhiều thành tựu nổi bật. Tới năm 1973, miền Nam đã có 26 nhà xuất bản chuyên về sách nhi đồng. Trong số này, nhà xuất bản Tuổi Hoa đóng góp một phần không nhỏ, khẳng định vị thế và tầm ảnh hưởng của mình trong lĩnh vực xuất bản sách thiếu nhi và văn học miền Nam đô thị 1954-1975. Khi thực hiện loạt bài “Thăm các nhà xuất bản sách thiếu nhi” vào năm 1970 và 1971 trên tạp chí Bách Khoa, nhà báo Tân Fong Hiệp đã chọn phỏng vấn đại diện của bốn nhà xuất bản thiếu nhi nổi bật với những tủ sách được yêu thích nhất, bao gồm: Loại tuổi thơ của nhà Khai Trí; Loại sách hồng của nhà Sống Mới; Tủ sách Tuổi hoa của nhà xuất bản Tuổi Hoa; Sách Hồng của nhà xuất bản Văn Nghệ. Bên cạnh bốn nhà xuất bản được chọn khảo sát trong chuyên mục này, nhà xuất bản Lá Bối cũng là một cái tên nổi bật với sự hợp tác của những tên tuổi như thiển sư Thích Nhất Hạnh, Lộc Đình (bút danh của Nguyễn Hiến Lê)...^{4,5}. Với sự đầu tư nghiêm túc trong nội dung và phong phú về chủ đề, các nhà xuất bản này đã đạt được con số 10.000 đến 20.000 bản cho mỗi đầu sách phát hành ra thị trường, góp phần định hình một bức tranh tươi sáng, mở ra nhiều cơ hội phát triển cho hệ thống xuất bản sách thiếu nhi trong đời sống văn học miền Nam thời bấy giờ.

Tuy nhiên, bức tranh trên chỉ phản ánh tổng quan quá trình phát triển của giai đoạn 1954-1975. Khi xem xét từng cột mốc cụ thể, có thể thấy rằng hoạt động xuất bản không diễn ra suôn sẻ từ đầu đến cuối mà đã trải qua những thời điểm đầy thách thức. Trong một số giai đoạn quan trọng, ngành xuất bản đối diện với những khủng hoảng nghiêm trọng, đòi hỏi sự phối hợp của cả cộng đồng nhằm tìm ra các biện pháp khắc phục và vượt qua nguy cơ đe dọa đến sự tồn tại của thị trường sách. Những năm 1960, ngành xuất bản tại miền Nam đối mặt với những khó khăn nghiêm trọng. Tình hình chính trị – xã hội căng thẳng đã tác động sâu rộng đến toàn bộ đời sống xã hội. Cấu trúc nền kinh tế bản xứ bị thay đổi kéo theo sự phân hóa tầng lớp sâu sắc. Bức tranh lao động trở nên khó khăn, và “những người cầm bút bị tác động một cách trực tiếp, thường xuyên” [6, tr.16] dẫn đến việc “có những nhà xuất bản chạy theo lợi nhuận” [6, tr.20], khiến chất lượng sách đi xuống rõ rệt, chỉ chú trọng đến tính giải trí mà bỏ qua các giá trị nghệ thuật và giáo dục. Nguyễn Hiến Lê, trong “Tình hình xuất bản trong năm 1960” đăng trên tạp chí Bách Khoa, nhận định rằng tình hình xuất bản thời điểm đó bị trì trệ đến mức đáng báo động. Cả năm chỉ có ba cuốn biên

khảo, vài tiểu thuyết, một tập kịch, và chỉ sáu đến bảy cuốn sách dịch được xuất bản. Số lượng sách mới vô cùng ít ỏi, các nhà xuất bản chỉ tập trung in sách giáo khoa – lĩnh vực duy nhất mang lại lợi nhuận ổn định. Nguyên nhân chính đến từ việc chi phí xuất bản bị đẩy lên cao, khiến các nhà xuất bản chỉ dám đầu tư vào những đầu sách đảm bảo tiêu thụ. Điều này đã vô tình đẩy các tác giả mới vào thế khó, khi bản thảo của họ không có nơi chốn để cõng tác. Theo Nguyễn Hiến Lê:

Trong cái ngành văn hóa chúng tôi đương xét có tới năm giới liên quan mật thiết với nhau: 1) Nhà cầm bút; 2) Nhà xuất bản; 3) Nhà phát hành; 4) Nhà đại lý; 5) Độc giả. Giữa hai giới 1 và 2 thì nhà xuất bản là khách hàng của nhà cầm bút. Giữa hai giới 2 và 3 thì nhà phát hành là khách hàng của nhà xuất bản. Rồi nhà đại lý lại là khách hàng của nhà phát hành; độc giả lại là khách hàng của nhà đại lý. Vậy từ giới 1 và 5, còn ba giới ở giữa vừa là khách hàng, vừa là người bán hàng; và giới 5 tuy là khách hàng trực tiếp của giới 4 mà thực ra lại còn là khách hàng gián tiếp – qua các trung gian – của cả ba nhà 3 - 2 và 1. [7, tr.37]

Dù không phân tích từ khái niệm định chế, Nguyễn Hiến Lê đã có cái nhìn sâu sắc về hệ thống văn học, nơi các thành phần phụ thuộc lẫn nhau và cùng chịu áp lực kinh tế, văn hóa, và các nhà xuất bản là trung tâm kết nối tác giả và độc giả. Nguy cơ lớn nhất khi ấy là nếu không có khả năng đáp ứng nhu cầu của độc giả, các nhà xuất bản đối mặt bài toán tài chính nan giải: chi trả bản quyền, hoa hồng; duy trì sức mua. Hệ quả là nhiều nhà xuất bản mất động lực đầu tư vào sách chất lượng, khiến hoạt động xuất bản giảm tới 50% so với năm 1959, trong khi độc giả thiếu đi các lựa chọn sách đáng giá. Để cải thiện thực trạng, nghiệp đoàn các nhà xuất bản đã đưa ra các giải pháp như niêm yết giá bia, tái định giá sách và giảm sự cạnh tranh lê tẻ giữa các đơn vị phát hành. Nguyễn Hiến Lê, trong bài “So sánh ngành xuất bản Pháp và Việt Nam” trên tạp chí Bách Khoa năm 1961, nhắc đến việc thử nghiệm mô hình thành lập công ty phát hành với sự tham gia của nhà xuất bản, nhà phát hành và các đại lý: “Một trong những vấn đề được đem ra bàn là lập một công ty phát hành gồm có nhiều nhà trong cả ba giới đó hùn vốn... Thí nghiệm đó nên làm, nhưng kết quả chưa biết ra sao” [8, tr.10-11]. Đây là một nỗ lực từ các phía nhằm đưa ra giải pháp thích hợp nhất để giảm chi phí, cải thiện quá trình đưa sách đến độc giả và hỗ trợ các nhà xuất bản tái cấu trúc hoạt động với nhiều sự thử nghiệm, đa dạng chủ đề và cạnh tranh sôi động hơn.

Chính trong bối cảnh đời sống văn học thiếu nhi còn nhiều khoảng trống, Tuổi Hoa ra đời như một nỗ lực kịp thời để đáp ứng nhu cầu này. Tiền thân của nhà

xuất bản Tuổi Hoa là tờ *Truyện nhi đồng Tuổi Hoa*, hoạt động dưới hình thức nguyệt san sau khi được Bộ Thông tin cấp phép, và sau đó chuyển thành bản nguyệt san. Tờ báo do Chân Tín làm chủ nhiệm và Nguyễn Trường Sơn giữ vai trò thư ký tòa soạn, toạ lạc tại số 38 Kỳ Đồng, Quận 3, Sài Gòn (nay thuộc Phường Nhiêu Lộc, TP.HCM). Từ đây, cái tên Tuổi Hoa cùng nhà sách trên con đường Kỳ Đồng đã trở thành không gian quen thuộc của thế hệ độc giả trẻ tuổi lúc bấy giờ, nơi họ không chỉ đến tìm mua sách mà còn được tự do đọc những ấn phẩm mới nhất tại chỗ và được trò chuyện, tương tác với các tác giả, thành viên của tòa soạn. Nhà xuất bản Tuổi Hoa dẫn khảng định vị trí của họ không chỉ là một đơn vị in ấn mà còn là một định chế văn học, tạo nên không gian sinh hoạt văn chương sôi động, kết nối chặt chẽ giữa tác giả, nhà phát hành và độc giả. Tuổi Hoa định hình được phong cách sáng tác chủ chốt và duy trì đều đặn các ấn phẩm định kỳ, khảng định tính chuyên nghiệp trong đời sống văn hóa miền Nam thời kỳ này. Minh Quân, trong một bài báo trên tạp chí Bách Khoa năm 1972, đã phân tích tác động của bối cảnh kinh tế xã hội đối với thị trường sách báo, bao gồm cả văn học thiếu nhi. Bà xếp nhà xuất bản này ở vị trí hàng đầu trong bảng khảo sát các tờ báo thiếu nhi, khảng định vai trò tiên phong và sức ảnh hưởng mạnh mẽ của tờ báo trong lĩnh vực này: “Tuổi Hoa chững chạc, đều đặn” và là: “Tờ báo của tuổi trẻ nhưng có tuổi nhất trong làng báo trẻ trước nay. Ấn hành mỗi kỳ không dưới 20.000 số, hiện nay rút xuống còn có 10.000 số mỗi kỳ, mức tiêu thụ giảm sút rõ ràng” [9, tr.64].

Thực trạng này phản ánh ảnh hưởng nặng nề của bối cảnh năm 1972 đối với báo chí thiếu nhi. Tương tự, mảng sách Tuổi Hoa cũng chịu tác động nghiêm trọng, nhưng so với mặt bằng chung, tình hình vẫn khả quan hơn nhiều nhà xuất bản khác:

Nhà Tuổi Hoa – mà ai cũng công nhận là sách bán mạnh nhất so với các nhà xuất bản sách trẻ em khác – trước đây vẫn in mỗi cuốn sách 10.000 và sách rất thường được tái bản, thế mà từ sau tháng 4/1972 đã phải rút số in xuống 6.000 mỗi cuốn. [9, tr.66]

Từ những dữ liệu mà Minh Quân đưa ra, có thể nhận thấy nhà xuất bản Tuổi Hoa, trong tình hình khó khăn chung của thị trường xuất bản, vẫn giữ được vị trí đáng kể trong lĩnh vực xuất bản. Điều này không chỉ nằm ở khả năng duy trì hoạt động mà còn nhờ việc bảo toàn được lòng tin nhiệm của độc giả. Tuổi Hoa đã có một lịch sử rõ nét trong dòng chảy văn học đô thị miền Nam 1954-1975, với những giá trị mà nó mang lại cho hoạt động văn chương và đời sống xuất bản.

Định chế nhà xuất bản Tuổi Hoa

Nhắc về khái niệm định chế văn học, Phạm Văn Quang đã dịch một định nghĩa khác của Lucie Robert như sau:

Định chế văn học có thể là tổng thể các chuẩn mực, các quy tắc và tập quán tác động đến hành động sáng tác và đọc (ví dụ những thể loại); định chế của văn học là tiến trình lịch sử mà qua đó văn học trở thành một hình thức xã hội được thừa nhận và hợp pháp. [1, tr.99]

Chúng tôi xem xét nhà xuất bản Tuổi Hoa như một định chế, bởi các hoạt động của nhà xuất bản này không chỉ tạo ra những ấn phẩm định kỳ có chất lượng và giá trị bền vững, mà còn kiến tạo một không gian sinh hoạt văn chương, văn hóa dành cho cộng đồng độc giả. Ngay từ những bước đầu hình thành, nhà xuất bản đã tuân thủ chặt chẽ nguyên tắc cốt lõi của một nhà xuất bản, đặt trách nhiệm và lợi ích xã hội lên hàng đầu, lấy độc giả làm trung tâm, bởi chính họ là nhân tố quyết định sự tồn tại của ấn phẩm cũng như sự phát triển thịnh vượng của nhà xuất bản. Vai trò của nhà xuất bản với tác giả là “mang lại cho tác giả ngoài việc khám phá ra tiềm năng của tác giả khi chưa được biết đến, còn nâng cao chất lượng tác phẩm thông qua việc biên tập, hoàn thiện nội dung tác phẩm” [10, tr.77]. Nơi đây dần trở thành một địa chỉ uy tín với phương thức khai thác bản thảo theo từng chủ đề riêng biệt, vừa là mảnh đất màu mỡ để những cây bút trẻ gửi gắm tác phẩm và khẳng định tên tuổi, vừa là điểm hội tụ của các tác giả đã thành danh, đóng góp sáng tác định kỳ, góp phần định hình diện mạo văn học dành cho lứa tuổi thanh thiếu niên. Các ấn phẩm đều được in tại nhà in riêng của nhà xuất bản Tuổi Hoa, được chia thành hai loại chính là bán nguyệt san Tuổi Hoa và tù sách Tuổi Hoa.

Bán nguyệt san Tuổi Hoa

Cột mốc mà ông Nguyễn Trường Sơn gọi là “lịch sử Tuổi Hoa” khởi đầu từ năm 1962, khi ông cùng Chân Tín nhận giấy phép phát hành từ Bộ Thông Tin. Số đầu tiên, Truyện nhi đồng Tuổi Hoa, ra mắt vào tháng 6 năm 1962 dưới hình thức nguyệt san, phát hành mỗi tháng một kỳ. Sau tám số, tờ báo đổi tên thành tạp chí thiếu nhi Tuổi Hoa và tiếp tục duy trì lịch phát hành hàng tháng. Đến số 36, nhằm đáp ứng nhu cầu độc giả, tờ báo chuyển sang hình thức bán nguyệt san, xuất bản hai kỳ mỗi tháng vào ngày 1 và 15. Từ số 74, ấn phẩm chính thức mang tên bán nguyệt san Tuổi Hoa và giữ nguyên tên này cho đến số cuối cùng, 233, phát hành ngày 1 tháng 4 năm 1975. Bán nguyệt san Tuổi Hoa có dung lượng từ 50 đến 60 trang, với giá bán khởi điểm vào năm 1962 là 5 đồng và tăng dần qua

các năm lên 80 đồng. Trong hơn một thập kỷ hoạt động, tờ báo đã trải qua nhiều thay đổi về tên gọi, cơ cấu tổ chức và cấu trúc chuyên mục. Để hiểu rõ hơn sự vận động và phát triển của ấn phẩm này, chúng tôi sẽ khảo sát một số kỳ báo tiêu biểu qua các giai đoạn khác nhau (xem Bảng 1).

Ngay từ ba số đầu tiên, bán nguyệt san Tuổi Hoa đã thể hiện sự phát triển về số lượng bài viết lẫn sự đa dạng trong các chuyên mục. Dù nội dung còn khiêm tốn, nhưng Tuổi Hoa đã thể hiện sự đầu tư kỹ lưỡng ở khâu minh họa, khi các đoạn văn dài đều được lồng ghép những hình vẽ phù hợp, giúp tăng sức hấp dẫn cho bài viết. Với mỗi số báo phát hành, Tuổi Hoa mở rộng nội dung, tăng số lượng chuyên mục và bài viết, giữ dung lượng 50-60 trang. Các chuyên mục thơ như *Vườn thơ Tuổi Hoa* do Quyên Di phụ trách và *Đồng cỏ non* do Trinh Chí quản lý đã tạo cơ hội cho độc giả nhí gửi bài tham gia. Truyện tranh trong Tuổi Hoa cũng đa dạng, từ truyền thuyết, cuộc sống hàng ngày đến khoa học viễn tưởng và các câu chuyện siêu nhân.

Đặc biệt, các bài viết thuộc mảng kiến thức và bài học cuộc sống được biên soạn công phu, bao gồm các chủ đề về đạo đức, nhân cách, lịch sử, vũ trụ, danh nhân thế giới, danh ngôn, phong tục tập quán, cũng như các kỹ năng vui chơi, nấu ăn. Chuyên mục *Tuổi Hoa lai rai* do Hoàng Đăng Cấp phụ trách đã giới thiệu đến độc giả nhí các bài học của các nhà tư tưởng lớn như Plato, Augustin, Leonardo da Vinci, Jean-Jacques Rousseau, Oscar Wilde, Edgar Morin, Martin Luther King Jr. và nhiều tác giả nổi bật khác trong và ngoài nước. Các mục trò chơi ô chữ, đố vui như *Bé đố*, *Bé đáp* cũng được đầu tư sáng tạo. Không chỉ vậy, nhiều tác giả cộng tác với Tuổi Hoa trong mảng truyện ngắn và truyện dài kỳ đã trở thành tiền đề để Nguyễn Trường Sơn biên tập thành Tủ sách Tuổi Hoa về sau. Chính ông cũng là người đảm nhiệm mảng truyện dài kỳ quan trọng, làm nên dấu ấn đặc biệt của tờ báo.

Một yếu tố quan trọng tạo nên sức hút đặc biệt của bán nguyệt san Tuổi Hoa là khả năng tạo dựng một không gian giao lưu và kết nối chặt chẽ với độc giả, với tuyên ngôn đầy ý nghĩa: “Đọc, viết, góp ý và cố động cho Tuổi Hoa là giúp Tuổi Hoa phục vụ bạn đọc hữu hiệu hơn” [11, tr.34]. Mỗi số báo, biên tập đều có một lời chào thân mật đến độc giả. Thêm vào đó, mọi lỗi kỹ thuật hoặc đánh máy đều được tòa soạn đăng tin *Cáo lỗi*, *Đính chính* hoặc *Rời mắt tác giả* ở số tiếp theo để chỉnh sửa thông tin chính xác và gửi lời xin lỗi chân thành đến độc giả. Điều này cho thấy sự nghiêm túc, tinh thần trách nhiệm và tình yêu lớn lao của đội ngũ biên tập đối với bạn đọc nhỏ tuổi. Độc giả nhí có thể gửi mọi thắc mắc về tòa soạn và nhận được câu trả lời, góp ý từ người lớn. Đặc biệt, chuyên mục *Gia đình Tuổi Hoa* ghi danh tất cả độc giả đã gửi bài, thậm

Bảng 1: Thống kê chuyên mục một vài số của bán nguyệt san Tuổi Hoa [Nguồn: Tác giả]

Số	Truyện (sáng tác, phóng tác, dịch)	Thơ	Truyện tranh/ Tranh vui/ Tranh tô màu	Kịch/ Bài hát	Truyện cười	Hộp thư/ Tin tức	Đố vui/ Ô chữ	Kiến thức/ Bài học cuộc sống	Quảng cáo	Tổng
06-1962	3	-	1	-	-	-	-	-	-	4
07-1962	7	-	1	-	-	-	1	1	-	10
08-1962	3	1	1	-	2	1	-	2	-	10
02-1963	3	2	3	1	1	1	3	2	-	16
Trung thu 10-1966	6	3	2	-	-	1	3	1	2	18
Giáng sinh 15-12-1966	7	9	-	-	2	1	1	1	1	22
06-1967	7	44	-	-	2	2	-	1	2	58
Giáng sinh 15-12-1967	8	13	1	-	2	4	2	1	5	36
15-06-1968	6	8	2	-	-	6	3	5	-	30
Giáng sinh 15-12-1969	6	7	1	-	-	4	2	2	2	24
Trung thu 01-10-1971	5	7	-	-	-	4	1	3	4	24
01-03-1972	6	7	2	-	-	4	1	1	2	23
01-07-1974	7	13	-	-	5	4	2	5	2	38

chỉ khuyến khích các em gửi ảnh để dán vào album hình, tạo nên một cộng đồng độc giả thân thuộc. Từ tháng 06-1967, chuyên mục này được thay thế bằng *Tin tức Tuổi Hoa*, cập nhật thông tin của các em. Tuổi Hoa còn phát triển thêm mục *Cảm nghĩ hồng*, nơi độc giả gửi gắm tâm tư, tìm kiếm bạn bè cũ hoặc chia sẻ những câu chuyện. Những lá thư từ khắp các tỉnh miền Nam như Sài Gòn, Gia Định, Biên Hòa, Phan Thiết, Nha Trang, Đà Lạt, Pleiku, Ban Mê Thuột, Đà Nẵng, Huế... đã chứng minh sự phổ biến và lan tỏa sâu rộng của tạp chí. Bán nguyệt san Tuổi Hoa trở thành nơi độc giả chờ đợi mỗi hai tuần, không chỉ để đọc mà còn để kết nối, chia sẻ, và cập nhật những tin tức mới mẻ.

Ngoài các số báo định kỳ với dung lượng 50 trang, Tuổi Hoa còn phát hành các số báo Xuân hàng năm. Bắt đầu từ số Xuân 1967, tạp chí đã gộp hai số lại thành một, tăng độ dài lên 100 trang, bổ sung thêm nhiều bài viết cho các chuyên mục (xem Bảng 2).

Các số báo Xuân vẫn giữ nguyên cấu trúc chuyên mục thường lệ nhưng được điều chỉnh nội dung để phù

hợp với không khí ngày Tết. Các sáng tác tập trung khai thác chủ đề Tết và gia đình, thể hiện đậm nét giá trị văn hóa truyền thống. Đặc biệt, chuyên mục kiến thức mang đến những bài viết hấp dẫn về phong tục Tết cổ truyền, ý nghĩa của 12 con giáp và lịch sử xuất hiện của chúng trong các nền văn hóa khác nhau. Một điểm nhấn thú vị là mục phỏng vấn vui các thành viên Ban Biên tập, kèm theo hình biếm họa hài hước, giúp độc giả nhỏ tuổi cảm nhận sự gần gũi của những người làm báo. Ngoài ra, các tác giả cũng gửi gắm lời chúc Tết trong chuyên mục của mình, tạo nên sự kết nối ấm áp giữa tòa soạn và độc giả. Bên cạnh đó, nhà xuất bản tổ chức các buổi giao lưu tại tòa soạn, thu hút sự tham gia nhiệt tình của thiếu nhi và gia đình. Tuổi Hoa cũng dành một đến hai trang cho quảng cáo về sản phẩm sức khỏe như kem đánh răng, sữa, các khóa học (miễn phí và có phí) hoặc giới thiệu các tạp chí, sách báo khác. Đáng chú ý, từ năm 1967, những trang quảng cáo này được tận dụng để quảng bá cho tủ sách Tuổi Hoa, một dự án xuất bản sách thiếu nhi do Nguyễn Trường Sơn chủ trương.

Bảng 2: Thống kê chuyên mục các số báo Xuân của bán nguyệt san Tuổi Hoa [Nguồn: Tác giả]

Số	Truyện (sáng tác, phóng tác, dịch)	Thơ	Truyện tranh/ Tranh vui/ Tranh tô màu	Kịch/ ài hát	Truyện cười	Hộp thư/ Tin tức	Đố vui/ Trò chơi/ Ô chữ	Bài học cuộc sống/ Khoa học thường thức/ Mẹo hay	Quảng cáo	Tổng
Xuân 1963	6	2	4	1	6	2	6	1	-	28
Xuân 1964	6	3	1	-	1	-	-	1	-	12
Xuân 1967	9	43	1	-	2	2	-	7	1	65
Xuân 1968	12	14	1	2	4	2	1	1	1	38
Xuân 1969	11	16	2	-	1	3	6	6	-	45
Xuân 1970	8	8	3	-	-	4	2	1	2	28
Xuân 1971	11	11	1	-	-	5	2	1	-	31
Xuân 1972	14	9	1	-	-	4	1	1	1	31
Xuân 1973	12	14	5	-	7	1	1	1	-	41
Xuân 1974	13	27	2	-	11	2	1	11	1	68
Xuân 1975	9	21	-	1	2	5	3	11	1	53

Khi bàn về sự hình thành và phát triển của tạp chí trong trường văn học, Phạm Văn Quang, trong nghiên cứu về các nhân tố cấu thành trường tri thức miền Nam giai đoạn 1954-1975, đã nhấn mạnh vai trò của tạp chí như “một không gian quan trọng trong sự chuyển giao và sản sinh tri thức” [12, tr.124]. Nhận định này cho thấy tạp chí không chỉ là phương tiện lưu giữ và phổ biến tri thức mà còn là diễn đàn thúc đẩy sự vận động, trao đổi và phát triển các khuynh hướng tư tưởng, văn học trong một giai đoạn đầy biến động. Trong bối cảnh này, bán nguyệt san Tuổi Hoa, phát hành đều đặn hai kỳ mỗi tháng vào ngày 1 và 15, không chỉ hình thành thói quen đọc sách báo cho thiếu nhi mà còn nuôi dưỡng tâm hồn và tư duy của thế hệ trẻ. Trong bối cảnh đời sống văn học đô thị miền Nam, tờ báo đã khẳng định vai trò quan trọng của mình như một cầu nối giữa ý tưởng sáng tạo, xu hướng mới và độc giả, góp phần thúc đẩy những chuyển biến lớn trong văn hóa, xã hội và tri thức. Bên cạnh Tuổi Hoa còn có các tờ báo như Thiếu Nhi, Thăng Bờm hay Tuổi Xanh không chỉ phản ánh sự phát triển đồng đều giữa các ấn phẩm mà còn minh chứng cho một không gian sáng tạo năng động. Mỗi tờ báo không ngừng đổi mới cả nội dung lẫn hình thức nhằm đáp ứng kỳ vọng ngày càng cao của độc giả nhỏ

tuổi. Chính sự cạnh tranh lành mạnh này không chỉ góp phần nâng cao chất lượng từng ấn phẩm mà còn định hình một đời sống văn hóa thiếu nhi phong phú, sôi động trong giai đoạn đó.

Tủ sách Tuổi Hoa

Năm 1964, miền Nam ban hành sắc lệnh cho phép tư nhân tự do xuất bản và kinh doanh sách báo với điều kiện nộp lệ phí¹³. Đây là một bước ngoặt quan trọng, tạo tiền đề cho Nguyễn Trường Sơn hiện thực hóa ý tưởng thành lập tủ sách Tuổi Hoa. Đến năm 1967, cuốn sách đầu tiên, *Con tàu bí mật* của Nguyễn Trường Sơn chính thức ra mắt, tập hợp từ những truyện dài kỳ đăng trên bán nguyệt san. Từ đây, báo và sách Tuổi Hoa vận hành như “anh em song sinh”, cùng phát triển và bổ trợ lẫn nhau. Nhà xuất bản đẩy mạnh hoạt động sáng tác và phóng tác truyện thiếu nhi, đồng thời mở rộng thị trường tiêu thụ. Lô sách đầu tiên in khoảng 3.000 cuốn, sau đó tăng lên 5.000 bản. Những cuốn sách dày 128 đến 160 trang, được bán với giá từ 30 đến 50 đồng, đã gây ấn tượng nhờ mức giá rẻ hiếm có so với chất lượng cực kỳ chín chu. Trong bài báo “Thăm các nhà xuất bản sách thiếu nhi”, Tân Fong Hiệp nhấn mạnh ấn tượng đặc biệt về Nguyễn Trường Sơn, nhân vật nòng cốt của tòa soạn

là “một con người vừa – như căn phòng dành cho tòa soạn Tuổi Hoa này – nghiêm trang và tươi trẻ” [4, tr.36].

Chính nhờ sự chuyên nghiệp và nhiệt huyết, Tuổi Hoa từng bước khẳng định vị thế, trở thành biểu tượng của tinh thần trẻ trung, sáng tạo và uy tín trong ngành xuất bản sách thiếu nhi. Sự hưởng ứng tích cực của độc giả được thể hiện rõ qua số lượng thư từ ngày càng tăng từ phụ huynh và các em nhỏ gửi về tòa soạn, cổ vũ và bày tỏ tình cảm dành cho nhà xuất bản. Trong giai đoạn phát triển mạnh mẽ này, không thể không nhắc đến vai trò của Minh Quân. Là một cây bút nữ giàu kinh nghiệm trong lĩnh vực sáng tác truyện thiếu nhi và đồng thời là người tận tâm với các công tác xã hội, Minh Quân không chỉ đóng góp tác phẩm mà còn tích cực thúc đẩy hoạt động của Tuổi Hoa. Bà giữ vai trò quan trọng trong việc tìm kiếm tác giả, tuyển chọn tác phẩm phù hợp, đảm bảo chất lượng nội dung luôn ở mức cao nhất. Bà đã kết nối nhiều tên tuổi lớn, như Nguyễn Hiến Lê, cùng tham gia cộng tác viết bài nhằm nâng cao chất lượng nội dung của tủ sách. Từ đây, bên cạnh việc duy trì đều đặn hai kỳ bán nguyệt san vào ngày 1 và 15 hàng tháng, tủ sách Tuổi Hoa cũng bắt đầu thiết lập lịch xuất bản ổn định, mỗi tháng ra mắt ba cuốn sách thuộc ba dòng chủ đạo: Hoa đỏ (các tác phẩm thuộc thể loại phiêu lưu, mạo hiểm, trinh thám, thu hút độc giả nhỏ yêu thích sự khám phá); Hoa xanh (các câu chuyện giàu cảm xúc về tình cảm gia đình, bạn bè, gắn gũi với đời sống thường nhật của các em nhỏ); Hoa tím (dành riêng cho lứa tuổi 16-18, với nội dung sâu sắc và phù hợp với tâm lý tuổi mới lớn).

Để duy trì tần suất xuất bản đều đặn mỗi tháng 3 cuốn, tủ sách Tuổi Hoa đòi hỏi một lực lượng sáng tác hùng hậu, nhiệt huyết và có năng lực. Thành công của nhà xuất bản trước hết nằm ở khả năng tập hợp và mời gọi một đội ngũ đồng đạo các nhà văn tham gia, không ngừng sáng tác và xuất bản những tác phẩm chất lượng. Trong khi khảo sát kho lưu trữ, sưu tầm các ấn phẩm của nhà xuất bản, chúng tôi liệt kê ra được 50 tác giả hợp tác với nhà xuất bản từ những năm đầu của bán nguyệt san và đến tận sau này là tủ sách: Thùy An, Nguyễn Thị Duy An, Thanh Châu, Hà Châu, Ly Châu, Trinh Chí, Hoàng Đăng Cấp, Quyên Di, Tôn Nữ Thu Dung, Vũ Duy, Nhật Lệ Giang, Nguyễn Hòa Giang, Thanh Hiến, Kim Hải, Thùy Hương, Mai Hương, Uất Kim Hương, Vũ Hạnh, Nguyễn Thái Hải, Khương Hồng, Hoàng Diễm Khanh, Bửu Kế, Minh Quân – Mỹ Lan, Nguyễn Hiến Lê, Vũ Thiên Lý, Hoài Mỹ, Huyền Nga, Hà Đức Nghị, Nguyễn Sỹ Nguyên, Tuyết Oanh, Chân Phương, Ngọc Phương, Kim Phương, Xuân Quang, Nam Quân, Minh Quân, Nguyễn Trường Sơn, Phương Sơn, Cam Li (Nguyễn Thị Mỹ Thanh), Mặc

Thu, Ngọc Thông, Bích Thủy, Võ Toàn, Lê Nguyễn Mai Trắng, Tí Tí, Du Uyên, Hải Vân, Linh Vũ, Thụy Ý, Lý Thụy Ý...^a Với khả năng tại thời điểm hiện tại, chúng tôi chỉ có thể dựa vào các nguồn lưu trữ sẵn có để liệt kê và trình bày những thông tin đã thu thập được. Những thông tin về tác giả, tác phẩm, các số báo chỉ mang tính chất tham khảo do dữ liệu chưa đầy đủ, nhiều tác phẩm có khả năng đã bị thất lạc hoặc không rõ thông tin về tác giả và nội dung. Các tác giả này phụ trách nhiều thể loại truyện ngắn phóng tác, dịch, sáng tác, truyện dài, thơ, kịch...

Viết truyện thiếu nhi là một công việc đòi hỏi kỹ thuật riêng biệt. Không chỉ cần nhập thân vào thế giới của thanh thiếu niên để viết bằng giọng văn lạc quan, vui tươi, mà còn phải khéo léo lồng ghép những bài học giáo dục ý nghĩa bằng ngôn từ giản dị, dễ hiểu. Bên cạnh nội dung, hình thức trình bày cũng đóng vai trò quan trọng trong việc thu hút độc giả nhỏ tuổi. Chủ bút Nguyễn Trường Sơn, với xuất thân từ Trường Mỹ thuật Đông Dương, đặc biệt chú trọng cách bày trí tờ báo và thiết kế bìa sách. Ông từng chia sẻ về quá trình nỗ lực của cả tập thể trong việc mang đến những ấn phẩm có giá trị nghệ thuật: “Chúng tôi đã học lỏm nghề, đã ‘chạy theo’ người vẽ, thợ máy, có mặt lúc bìa lên khuôn. Thật cũng lắm công phu” [4, tr.38]. Họa sĩ ViVi là người đồng hành với nhà xuất bản từ những ngày đầu và tiếp tục gắn bó trong quá trình phát triển Tuổi Hoa. Chính ViVi là người sáng tạo biểu tượng hoa tám cánh của thương hiệu Tuổi Hoa, in sâu trong ký ức của nhiều thế hệ độc giả. Với nét vẽ tinh tế và phong cách đồng nhất, ông đã góp phần tạo nên những bìa sách cuốn hút, làm nổi bật giá trị nội dung và nâng tầm hình ảnh của nhà xuất bản. Những trang bìa tinh tế do ViVi thiết kế vẫn được nhắc đến như một trong những đặc trưng nổi bật của Tuổi Hoa, khơi gợi ký ức đẹp trong lòng độc giả miền Nam.

Dù xuất hiện sau bán nguyệt san, tủ sách Tuổi Hoa vẫn nhận được sự đón nhận tích cực, đặc biệt càng về cuối giai đoạn 1954-1975. Trong bối cảnh tình hình kinh tế – xã hội ngày càng phức tạp, mở đầu số báo ngày 01-03-1972, nhà xuất bản gửi thông báo tăng giá các ấn phẩm cùng lời cam kết rằng sẽ tiếp tục hoạt động nghiêm túc, đặc lực nhằm tạo nên những nội dung mang tính giáo dục cho thanh thiếu niên: “Mãi giữ vững đường lối giáo dục Tuổi Trẻ không bao giờ chạy theo những thị hiếu phi luân và phi dân tộc” [14, tr.3]. Bàn về số phận của hai loại ấn phẩm thuộc Tuổi Hoa từ năm 1972, Minh Quân đưa ra nhận định: “Sách trẻ em tương đối bán chạy hơn báo trẻ em. Như ta đã thấy, báo trẻ em đương ở vào tình trạng rất chật vật.

^aXem thêm danh sách tác phẩm và các tác giả của Tủ sách Tuổi Hoa đã được sưu tầm lại tại đây: <https://sites.google.com/site/tusachtuoihoa/truy%E1%BB%87n-tu%E1%BB%95i-hoa?authuser=0>

Còn sách trẻ em, nhà Tuổi Hoa tuy có in kém đi 40% nhưng vẫn ra đều được mỗi tháng 3 cuốn” [9, tr.66]. Tình hình này xuất phát từ những thay đổi trong thị trường sách báo thiếu nhi, khi số lượng độc giả ngày càng thu hẹp do ảnh hưởng chung của kinh tế xã hội. Đồng thời, sự xuất hiện của các tiệm thuê sách tại trung tâm Sài Gòn và các tỉnh thành đã hình thành một văn hóa đọc mới, ưu tiên tiết kiệm. Giá sách trẻ em tăng từ 60, 80, 100 rồi 120 đồng – con số không hề nhỏ với đại đa số gia đình vào thời điểm đó, khiến việc mua sách báo trở thành một gánh nặng tài chính. Đến năm 1975, nhà xuất bản Tuổi Hoa dừng hoạt động và tính đến cột mốc đó thì “về sách sáng tác, nếu kể về số lượng thì nhà xuất bản Tuổi Hoa đứng đầu”¹⁵. Tính đến năm 1975, tổng số sách Tuổi Hoa ấn hành lên đến gần 200 cuốn. Sự phát triển mạnh mẽ của Tuổi Hoa đã khơi nguồn cảm hứng, thúc đẩy sự ra đời của nhiều tủ sách và nhà xuất bản khác như Trăm Hoa, Mây Hồng, Đời Mới, Phượng, Bông Hồng, Hoa Mơ, Hoa Tiên, Hoa Ngàn, Hoa Niềm..., tạo nên một phong trào xuất bản sôi động trong mảng sách thiếu nhi giai đoạn này. Trong *Sài Gòn – chuyện đời của phố, tập III*, Phạm Công Luận đã viết một bài từ sách Tuổi Hoa gợi lại nhiều kỷ niệm của những con người đã sống trong những năm tháng đó với sự phát triển sôi động và gắn kết của các ấn phẩm thiếu nhi:

Hoa Đỏ, Hoa Tím, Hoa Xanh, những từ giản dị, không phải nói về những loại hoa nào mà là về một tủ sách, khi vang lên luôn nhắc nhớ về kỷ niệm hồi mới lớn của cả một thế hệ sống ở miền Nam trước 1975. Đó là Tủ sách dành cho giới học trò cấp sách, được xem là có nội dung trong sáng, mang tính giáo dục cao và không chỉ thế, còn hấp dẫn nữa. Bên cạnh đó, còn là nơi xuất bản ra những cuốn sách có bìa sách đẹp nhất trong lĩnh vực sách dành cho giới trẻ, một giá trị đến giờ vẫn còn nguyên. [16, tr.140]

Nhìn chung, chiến lược hoạt động đều đặn của Tuổi Hoa đã giúp tạo nên một không gian định chế quan trọng ươm mầm và kết nối các tác giả và độc giả. Nhóm tác giả cộng tác với Tuổi Hoa dần khẳng định khả năng viết lách của mình và được công chúng yêu mến. Độc giả trong việc đọc và trao đổi thư từ với nhà xuất bản không chỉ được tiếp thu những câu chuyện, kiến thức mà còn được trao đổi, định hình “tâm đón đợi”^b trong văn hóa đọc. Có thể nói, Tuổi Hoa đã ươm mầm nên những cây bút trẻ, những tài năng trẻ trong quá trình cộng tác với nhà xuất bản. Rất nhiều trí thức học tập và làm việc trong không gian văn hóa,

^bKhái niệm “tâm đón đợi” do Hans Robert Jauss đặt ra nhằm chỉ các kinh nghiệm kiến thức, kỳ vọng trước đó của độc giả sẽ ảnh hưởng đến cách họ đọc và diễn giải các tác phẩm văn học. Tâm đón đợi thay đổi theo thời gian và bối cảnh xã hội khác nhau.

học thuật miền Nam giai đoạn 1954-1975 và về sau đều là những độc giả trung thành của Tuổi Hoa.

Để tổng kết phần này, chúng tôi xin nhắc lại ghi nhận của Huỳnh Như Phương về tình hình các nhà xuất bản và cơ sở báo chí ở miền Nam giai đoạn này là: dù còn giằng co những các ý chí tích cực và tiêu cực nhưng vẫn có một bộ phận hoạt động “trung thực” và “giúp người đọc miền Nam nhìn rõ hơn xã hội ở chung quanh mình, đã liên kết những người thiện chí trong một nỗ lực vận động cho hòa bình, tự do, độc lập dân tộc và một nền văn hóa văn nghệ tiến bộ”³. Mỗi tác giả và mỗi nhà xuất bản có thể đặt ra mục tiêu, chiến lược hoạt động riêng biệt nhưng nhìn chung, đa số họ đã lao động nghiêm túc, hăng say và ý thức được trách nhiệm cầm cân nảy mực, nuôi dưỡng tâm hồn người đọc với những ấn phẩm chất lượng, đậm tính nhân văn và tinh thần khai phóng.

Lưu hành tủ sách Tuổi Hoa trong bối cảnh hiện nay

Định chế nhà xuất bản, cũng như các định chế văn học khác, không tồn tại tách biệt mà luôn chịu sự tác động và định hình lẫn nhau trong tổng thể các thiết chế xã hội. Sau năm 1975, trong bối cảnh hòa bình được thiết lập, nhà xuất bản Tuổi Hoa chung số phận với nhiều nhà xuất bản và hiện tượng văn học miền Nam đương thời khi buộc phải ngừng hoạt động cùng với sự tan rã của thiết chế từng bảo trợ nó. Các tác phẩm của Tuổi Hoa dần bị rút khỏi thị trường và rơi vào quên lãng suốt nhiều thập kỷ. Chỉ những năm gần đây, với sự điều chỉnh chính sách của nhà nước, công tác sưu tầm và nghiên cứu bộ phận văn học này mới được chính thức hóa trở lại. Hiện nay, các nhà xuất bản tại Việt Nam phần lớn đều trực thuộc các cơ quan, cục, bộ của Nhà nước, hoạt động trong khuôn khổ hành chính chặt chẽ. Tuy nhiên, theo *Luật Xuất bản 2012 (Chương 2, Điều 23)*, quy định về liên kết trong hoạt động xuất bản đã mở ra một không gian linh hoạt hơn, cho phép các nhà xuất bản liên kết với nhiều đối tác khác nhau, từ tác giả, chủ sở hữu quyền tác giả đến các tổ chức có tư cách pháp nhân hoặc các cơ sở in ấn, phát hành¹⁷. Quy định này không chỉ giúp các nhà xuất bản có thêm nguồn bản thảo phong phú mà còn hỗ trợ định hình những định hướng hoạt động riêng biệt, góp phần tạo nên sự đa dạng trong thị trường xuất bản và thích nghi với những thay đổi của đời sống văn hóa – xã hội đương đại. Chính trong bối cảnh đó, các bộ sách mang giá trị từng làm nên dấu ấn văn hóa, đã được tái bản, mang lại sức sống mới cho những tác phẩm vốn gắn bó với ký ức nhiều thế hệ độc giả.

Năm 2017, nhà xuất bản Phương Đông, với định hướng tập trung vào in ấn các tác phẩm về triết học

phương Đông, đã hợp tác cùng Công ty phát hành sách Phương Nam, đơn vị có thể mạnh về văn học và văn hóa đô thị miền Nam hiện đại để tái bản từ sách Tuổi Hoa lần đầu sau năm 1975. Tám tác phẩm được chọn bao gồm: *Ngục thất giữa rừng già* (Minh Quân và Mỹ Lan), *Tiếng chuông dưới đáy biển* (Nguyễn Trường Sơn), *Pho tượng rồng vàng* (Hoàng Đăng Cáp), *Mật lệnh U Đò* (Hoàng Đăng Cáp), *Con đường lá me* (Thùy An), *Ngày tháng nào* (Tôn Nữ Thu Dung), *Chiếc lá thuộc bài* (Nguyễn Thái Hải), và *Lòng mẹ* (Nhật Lệ Giang). Việc tái bản được biên tập theo những tiêu chí của nhà xuất bản, nhà phát hành được cấp phép, đảm bảo phù hợp với thị hiếu và nhu cầu đọc của độc giả đương đại, đồng thời nỗ lực giữ lấy giá trị đặc trưng của bộ sách này. Một phần thành công trong việc đưa Tuổi Hoa trở lại đến từ chủ trương xã hội hóa xuất bản, một chính sách mang tính hai chiều: Xã hội hóa là quá trình hai chiều, một chiều là sự phổ cập, sự truyền bá văn hóa trong quần chúng nhân dân; chiều thứ hai là huy động mọi nguồn lực của nhà nước, nhân dân vào quá trình sáng tạo, lưu giữ, phổ biến, hấp thu các giá trị văn hóa nhằm thúc đẩy sự tăng trưởng về chất của sự nghiệp văn hóa. [18, tr.17] Chủ trương này đã khuyến khích việc lưu hành rộng rãi các tác phẩm có giá trị kinh tế lẫn giá trị xã hội, góp phần thúc đẩy việc tái bản những bộ sách quan trọng đối với đời sống văn học, nghệ thuật của công chúng trong quá khứ. Cùng với đó, sự phát triển của công nghệ và mạng xã hội đã trở thành cầu nối quan trọng, giúp lưu trữ và chia sẻ những bản thảo truyện Tuổi Hoa qua các kho dữ liệu trực tuyến. Những người yêu mến bộ sách – từng là độc giả thiếu nhi của Tuổi Hoa – giờ đây có thể tìm lại tác phẩm không chỉ để hoài niệm mà còn để giới thiệu với thế hệ sau. Chính sự tiếp nhận tích cực của công chúng đã khiến cho các nhà xuất bản và nhà phát hành nhận thấy tiềm năng khai thác và tái bản một hiện tượng văn học đầy ý nghĩa. Nhà xuất bản Phương Đông và Công ty phát hành sách Phương Nam đã chứng minh nỗ lực của mình trong con đường thực hiện chiến lược trở thành một trong những nhà xuất bản, nhà phát hành bảo trợ cho văn học, nghệ thuật phía Nam. Với sự chuẩn bị kỹ lưỡng, họ không chỉ khai thác những bản thảo giá trị mà còn đầu tư vào quá trình biên tập và phát hành, định vị lại thương hiệu từ sách Tuổi Hoa trong lòng độc giả hiện đại. Việc tái bản từ sách Tuổi Hoa không chỉ đơn thuần là công việc khôi phục các tác phẩm từ quá khứ, mà còn khẳng định một mối liên kết quan trọng giữa các yếu tố cấu thành định chế văn học mà chúng tôi đã nhấn mạnh từ đầu bài viết: tác giả, nhà xuất bản và nhà phát hành, độc giả và có thêm nhà phê bình. Sự hợp tác chặt chẽ giữa các thành tố này chính là nền tảng để một tác phẩm duy trì giá trị bền

vững, tiếp tục lan tỏa ý nghĩa và ảnh hưởng trong đời sống văn học. Đó cũng là lý do Phương Nam mời nhà nghiên cứu, giáo sư Huỳnh Như Phương viết phần lời tựa cho các cuốn sách khi tái bản. Những dòng giới thiệu của Huỳnh Như Phương, một người từng gần bó tuổi trẻ với nhịp sống của nhà xuất bản Tuổi Hoa, đã trở thành một cầu nối đầy ý nghĩa. Nhà nghiên cứu không chỉ nhấn mạnh tầm quan trọng của bộ sách trong việc lưu giữ ký ức văn học miền Nam, mà còn khẳng định sự phù hợp của nó với nhu cầu và giá trị văn hóa của thời kỳ hiện nay:

Là người đọc sách Tuổi Hoa từ khi còn đi học ở một vùng quê miền Trung, tôi có thể tự tin mà nói với các bạn rằng những cuốn sách này là một phần kỷ niệm thời niên thiếu của tôi, khiến bây giờ gặp lại lòng thấy hân hoan như gặp những người thân yêu thời thơ ấu mà mình từng sẻ chia, tin cậy. Đời người như đời cây, trước khi cho quả, là lúc kết nụ, nở hoa, tỏa hương khoe sắc. Muốn lưu giữ những kỷ niệm đẹp một thời không quay lại, bạn hãy làm quen với từ sách này để có thể cảm nhận những bông hoa thời niên thiếu đang nở giữa lòng mình. [19, tr.8]

Nhìn chung, nhà xuất bản Tuổi Hoa đã trải qua một chặng đường hoạt động sôi nổi, để lại nhiều ấn phẩm mang đậm dấu ấn văn hóa và giá trị truyền thống của con người Việt Nam. Chính định hướng và tâm thế của tập thể tòa soạn đã góp phần “trường cửu hóa” những trang sách, tạo điều kiện để các tác phẩm của nhà xuất bản được phục sinh và tiếp tục lưu hành trong không gian văn học đương đại. Sự tái bản và phục dựng hợp thức các hiện tượng văn học này, dưới sự bảo trợ của nhà nước, đặc biệt thông qua Đề án 15 - ĐA/BTGTW về nghiên cứu văn học nghệ thuật miền Nam Việt Nam giai đoạn 1954-1975 do Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh chủ trì, cho thấy một bước tiến quan trọng trong việc đưa các giá trị này trở lại diễn ngôn nghiên cứu và phê bình. Điều này không chỉ góp phần định hình một dòng chảy văn học sử toàn diện, mạch lạc, mà còn đảm bảo sự hiện diện xứng đáng của những tác giả, tác phẩm trong cả bối cảnh lịch sử mà họ thuộc về lẫn ý nghĩa mà họ tiếp tục đóng góp cho thời đại hôm nay.

KẾT LUẬN

Tóm lại, khái niệm định chế văn học đã giúp định vị lại nhà xuất bản Tuổi Hoa không đơn thuần chỉ là một không gian sản xuất độc lập mà là một bộ phận hữu cơ cấu thành nên tổng thể trường văn học miền Nam 1954-1975. Cách tiếp cận này giúp chúng ta khảo sát được các nhà xuất bản không chỉ ở chiều hướng định hình các trào lưu sáng tác và xu hướng văn học trên thị trường mà còn ở khả năng tác động đến tầm đón đợi của nhóm độc giả mà nhà xuất bản

hướng đến, góp phần phát triển văn hóa đọc ở công chúng. Từ đó, bức tranh của trường văn học ở mỗi giai đoạn cụ thể sẽ trở nên đầy đủ, trực quan hơn. Đặt Tuổi Hoa trong bối cảnh các nhà xuất bản khác giúp chứng minh được rằng Tuổi Hoa là một trong các nhà xuất bản sách báo thiếu nhi hàng đầu trong giai đoạn 1954-1975 với số lượng ấn phẩm đứng đầu và chất lượng nội dung được biên tập tốt nhất có thể đạt được trong thời điểm đó. Giá trị lớn nhất mà Tuổi Hoa nhận được trong suốt chặng đường hoạt động chính là sự ủng hộ nhiệt tình từ các độc giả và sự tin nhiệm từ các đơn vị phát hành, nhà sách ở khu vực miền Nam. Chính điều này đã tạo nên động lực cho đội ngũ tác giả và biên tập của Tuổi Hoa lao động ngày càng nhiệt huyết và ra mắt đều đặn các ấn phẩm ngày càng chất lượng hơn về mặt nội dung. Để bàn về Tuổi Hoa một cách đầy đủ, cần nhiều sự đầu tư công phu hơn nữa trong việc tìm kiếm tư liệu, sưu tầm các ấn phẩm. Với khả năng hiện tại, chúng tôi hy vọng đã ghi nhận được một số đóng góp nổi bật của nhà xuất bản Tuổi Hoa đối với đời sống văn học đô thị miền Nam giai đoạn 1954-1975.

Hiện nay, tủ sách Tuổi Hoa đã được tái bản một phần và đang được sưu tầm cả hai loại ấn phẩm sách và báo. Việc tổng hợp chính xác số lượng sách báo, các chuyên mục sáng tác, phóng tác và dịch từ các ấn phẩm còn lại của Tuổi Hoa là công việc dài hơi, cần sự phối hợp và nỗ lực từ các cá nhân, tổ chức quan tâm đến việc bảo tồn di sản văn học này. Không riêng gì Tuổi Hoa mà cả các ấn phẩm của các tạp chí khác cũng cần được sưu tầm và nghiên cứu trở lại. Đây là một nhiệm vụ đầy thách thức, đòi hỏi quá trình tổng hợp và nghiên cứu kỹ lưỡng từ giới nghiên cứu nhằm ghi nhận lại một cách đầy trân trọng những đóng góp của ngành xuất bản sách thiếu nhi đã tích cực hoạt động và sôi động, cùng hướng đến lý tưởng nuôi dưỡng tâm hồn trẻ thơ tràn đầy những phẩm chất tốt đẹp. Nhìn nhận lại những thành tựu này còn là một lời gợi mở về tình hình ngành xuất bản đương đại hiện đang có nhiều khoảng trống và chưa có nhiều thành tựu nở rộ đáng chú ý trong mảng sách báo thiếu nhi. Trong khi đây là lĩnh vực quan trọng để bồi dưỡng, vun đắp tinh thần và tri thức cho lớp độc giả trẻ.

TUYÊN BỐ XUNG ĐỘT LỢI ÍCH

Bản thảo này không có xung đột lợi ích.

TUYÊN BỐ ĐÓNG GÓP CỦA TÁC GIẢ

Bài viết phác thảo sơ lược bối cảnh lịch sử, tình hình ngành xuất bản ở miền Nam giai đoạn 1954-1975 và

các điều kiện hình thành nên nhà xuất bản Tuổi Hoa trong dòng chảy phát triển của văn học thiếu nhi. Tác giả sưu tầm và phân tích một vài số báo tiêu biểu, từ đó cho thấy cách thức nhà xuất bản tổ chức chuyên mục, hình thức cộng tác và trao đổi với bạn đọc. Quá trình này là một sự cần thiết để khẳng định nhà xuất bản Tuổi Hoa như một định chế cận văn học quan trọng có ý nghĩa định hình văn hóa đọc, tạo nên những giá trị xã hội trong trường văn học giai đoạn này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quang PV. Xã hội học văn học - Một số vấn đề cơ bản. TP.HCM: Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh; 2019.
2. Hưng ĐQ. Lịch sử xuất bản sách Việt Nam (Sơ thảo). Hà Nội: Cục Xuất bản; 1996.
3. Phương HN. Chiến tranh, xã hội tiêu thụ và thị trường văn học miền Nam 1954-1975. Tạp chí Nghiên cứu văn học. 2015;4:27-40. Available from: [http://khoavanhoc-ngonngu.edu.vn/nghien-cuu/v{\char"0103\relax}n-h%E1%BB%8Dc-vi{\char"1EB9\relax\char"0302\relax}t-nam/5393-chin-tranh-xa-hi-tieu-th-va-th-trng-vn-hc-min-nam-1954-1975.html](http://khoavanhoc-ngonngu.edu.vn/nghien-cuu/v{\char).
4. Hiệp TF. Thăm các nhà xuất bản sách thiếu nhi. Bách Khoa. 01-01-1971;336:35-39. Available from: <https://phucvu.thuvientphcm.gov.vn/Viewer/EBook/410589>.
5. Hiệp TF. Thăm các nhà xuất bản sách thiếu nhi. Bách Khoa. 01-10-1970;330:45-50. Available from: <https://phucvu.thuvientphcm.gov.vn/Viewer/EBook/399697>.
6. Tá TH. Nhìn lại một chặng đường văn học. 2000;.
7. Lê NH. Tình hình xuất bản trong năm 1960. Bách Khoa. 1961;97:32-38. Available from: <https://phucvu.thuvientphcm.gov.vn/Viewer/EBook/405969>.
8. Lê NH. So sánh ngành xuất bản ở Pháp và ở Việt Nam. Bách Khoa. 1961;103:3-8. Available from: <http://elib.hcmush.edu.vn/handle/HCMUSSH/109616>.
9. Quân M. Sách, báo trẻ em 1972. 1972;p. 63-67. Available from: <https://phucvu.thuvientphcm.gov.vn/Viewer/EBook/411222>.
10. Hải T. Hai mặt của xuất bản. (Nguyễn Xuân Thứ dịch). Hà Nội: Nhà Xuất bản Chính trị Quốc gia Sự Thật; 2023.
11. ViVi. Ảnh minh họa "Đọc, viết, góp ý và cổ động cho Tuổi Hoa là giúp Tuổi Hoa phục vụ bạn đọc hữu hiệu hơn". 1974;224:34. Available from: <https://drive.google.com/file/d/0B9E44PtYv9V-cmV4VEpEVUNBTIE/view?resourcekey=0-VpdmmtU8gakjh2l5wCJEwg>.
12. Quang PV. Xã hội học tri thức: trường lực tri thức miền Nam Việt Nam hậu thuộc địa. TP.HCM: Nhà Xuất bản Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh; 2023.
13. Dũng ĐX. Các nhà xuất bản Việt Nam đương đại. Hà Nội: Nhà Xuất bản Giáo dục; 2013.
14. Tín C. Một giai đoạn mới. Tuổi Hoa. 1972;172:3.
15. Tân G. Nhận xét chung về sách thiếu nhi xuất bản tại Sài Gòn khoảng thời gian 1960-1975. Nhục báo Tin Sáng. 16-08-1975;2(8). Available from: <https://phucvu.thuvientphcm.gov.vn/Viewer/EBook/754744>.
16. Luận PC. Sài Gòn - chuyển đời của phố. TP.HCM: Nhà Xuất bản Văn hoá - Văn nghệ; 2016.
17. Quốc hội. Luật Xuất bản; 20-11-2012. Available from: <https://chinhphu.vn/default.aspx?pageid=27160&docid=164963>.
18. Tiêm NA, Nguyễn N. Xã hội hoá hoạt động xuất bản - Một số vấn đề lý luận và thực tiễn. Hà Nội: Nhà Xuất bản Chính trị Quốc gia; 2015.
19. Phương HN. Những trang sách nở hoa (thay lời giới thiệu). Tủ sách Tuổi Hoa. 2017.

Tuổi Hoa Publishing House as a institution in the Southern Vietnamese literary field (1954-1975)

Pham Hoang Lan Huong*

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

ABSTRACT

Officially operating from 1962 to 1975, Tuổi Hoa Publishing House became an institution in the Southern Vietnamese literary field from 1954 to 1975. Through the lens of paraliterary institutions, this article analyzes the historical context, social conditions, and cultural factors that influenced the establishment and development of Tuổi Hoa. The study also examines how the publishing house built the strategies and organized resources to sustain its two flagship publications: the biweekly Tuổi Hoa magazine and the Tuổi Hoa book collection, which boasted a greater number of publications than other children's publishing houses. Notably, the circulation figures for these two publications were remarkably high, eclipsing those of most contemporary children's publishers, even in times of profound political and social instability. With consistently high-quality, diverse, and engaging content, Tuổi Hoa gained credibility within the book distribution system, receiving long-term orders from bookstores and fostering a devoted readership that actively engaged with, supported, and contributed creative works. Beyond providing knowledge and nurturing reading habits among young readers, the publishing house also cultivated a unique literary space that nurtured and encouraged emerging writers. Through its processes of selecting, editing, and introducing publications, Tuổi Hoa publishing house became a crucial link in shaping literary practices and simultaneously established a close relationship between authors and the public. In the period from 1954 to 1975, Tuổi Hoa held a unique and pivotal role. Beyond its established reputation and solid standing within the publishing sector, it acted as a significant catalyst in shaping a dynamic, diverse, and burgeoning literary movement in Southern Vietnam.

Key words: Tuổi Hoa Publishing House, Tuổi Hoa magazine, Tuổi Hoa book collection, institution, paraliterary institution

Graduate Student, University of Social Sciences and Humanities, VNUHCM, Vietnam

Correspondence

Pham Hoang Lan Huong, Graduate Student, University of Social Sciences and Humanities, VNUHCM, Vietnam

Email: phluong1710@gmail.com

History

- Received: 27-03-2025
- Revised: 14-08-2025
- Accepted: 06-03-2026
- Published Online: x

DOI : x

Copyright

© VNUHCM Journal. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Cite this article : Huong P.H.L. **Tuổi Hoa Publishing House as a institution in the Southern Vietnamese literary field (1954-1975).** *VNUHCMJ. Soc. Sci. Humanit.* 2026; 10(2):xxxx-xxxx.